

Magyar történelmi személyiségek

Ady Endre (1877–1919) a 20. század egyik legjelentősebb magyar költője volt. A magyar politikai újságírás egyik legnagyobb alakja volt. Kulturális és irodalmi tárgyú cikkei a fejlődést és a haladást szolgálták. Költészetének témái az emberi lét valamennyi alapvető területét felölelték. Hazafias és forradalmi gondolkodóként a magyar és az európai szellemi élet kiemelkedő alakja volt. Szerelmi vagy szülőföldjéről szóló versei éppúgy alapvető jelentőségűek az emberi lét kifejezésében, mint a szabadságról, egyenlőségről, hitről vagy mulandóságról szóló költeményei.

Batthyány Ignác (1741–1798) 1780 és 1798 között Erdély római katolikus püspöke volt, a tudomány, a történelem és a bibliofília szenvedélyes művelője. Legmaradandóbb öröksége a gyulafehérvári Batthyaneum Könyvtár, amelyet 1798-ban alapított mintegy 18 000, saját költségén beszerzett kötettel, csillagvizsgálóval együtt. Az intézmény ma is európai értékű kéziratoknak és ősnymtatványoknak ad otthont.

Bethlen Gábor (1580–1629) 1613 és 1629 között Erdély fejedelme volt, a fejedelemség egyik legfelvilágosultabb uralkodója, aki Gyulafehérvárt virágzó kulturális központtá fejlesztette. 1622-ben megalapította az Akadémiai Kollégiumot, azzal a céllal, hogy fővárosából a „Kelet Heidelbergjét” hozza létre. Politikai téren ügyesen vezette a Habsburg-ellenes protestáns ellenállást a harmincéves háború idején, és Magyarország királyává is megválasztották (1620–1621).

Áprily Lajos (1887–1967) József Attila-díjas költő, műfordító, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja és az enyedi kollégium tanára volt. A román költészet egyik legihletettebb tolmácsolója volt. Magyarra fordította Lucian Blaga, Ștefan O. Iosif, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Coșbuc és más román szerzők verseit.

Bánffy Miklós (1873–1950) politikus, író, grafikus és díszlettervező volt. 1921 és 1922 között Magyarország külügyminisztere volt, Bethlen István kormányában. A 20. század első felének magyar politikai és kulturális életének meghatározó személyisége.

Hunyadi János (+1456) kiváló hadvezér és államférfi, Erdély vajdája, majd Magyarország kormányzója és főkapitánya volt. Elsők között ismerte fel, hogy az egyre terjeszkedő Oszmán Birodalommal szemben aktív támadó hadjáratokra van szükség. Számos győzelmet aratott az oszmánok felett, de néhány alkalommal vereséget is szenvedett. Legnagyobb győzelmét Nándorfehérvárnál aratta. Vajdahunyadon az ország egyik legszebb várát építtette fel.

Janovics Jenő (1872–1945) színész, forgatókönyvíró, rendező és a kolozsvári Magyar Színház igazgatója, zsidó származású, a filmművészet úttörője, Alexander Korda és Michael Curtiz mentora.

Kós Károly (1883–1977) építész, író, grafikus, szerkesztő, néprajzkutató és politikus volt, az Osztrák–Magyar Monarchia, majd Románia területén kibontakozó transzilvanizmus egyik képviselője. A két világháború közötti időszak és a háború utáni első három évtized erdélyi magyar kulturális életének meghatározó személyisége volt.

Köpeczi Sebestyén József (1878–1964) erdélyi grafikus és heraldikus, több címer és címerterv szerzője, köztük a két világháború közötti Románia címeréé, amely a mai román címer alapjául szolgált. Számos román, magyar és német nyelvű újság és folyóirat illusztrátora volt.

Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842) filológus, könyvtáros, a tibetológia atyja, a tibeti–angol szótár szerzője volt. Világutazóként és felfedezőként a kulturális kapcsolatok kutatója, valamint a magyarok eredetének neves kutatója volt.

Kuún Kocsárd (1803–1895) Hunyad vármegye főispánja, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején kormánybiztos, az EMKE egyik alapítója és tiszteletbeli elnöke, a szászvárosi református gimnázium főgondnoka és kultúrpolitikus volt. Dél-Erdélyben a magyar nemzeti, társadalmi és oktatási ügyek egyik legfontosabb támogatója volt.

Márton Áron (1896–1980) 1938 és 1980 között a gyulafehérvári római katolikus egyházmegye püspöke volt. 1949 júniusa és 1955 között a kommunista hatóságok letartóztatták és fogva tartották. 1949 júliusában XII. Piusz pápa „ad personam” érseki rangra emelte. Az erdélyi zsidók megmentésében végzett tevékenységéért Izrael 1999-ben a „Világ Igaza” címmel tüntette ki.

Mikó Imre (1911–1977) politikus, író, műfordító, 1940 és 1944 között a magyar Országgyűlés képviselője volt. A Szovjetunióban hadifogságba esett, ahol 1944 és 1948 között négy évet töltött. Az erdélyi unitárius közösség ismert személyisége, a Kriterion Könyvkiadó szerkesztője volt.

Nopcsa Ferenc (1877–1933) magyar paleontológus, geológus, albánkutató és hírszerző volt, kalandos életet élt, és Albánia trónjára is pályázott. A Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd rendes tagja volt, később azonban lemondott akadémiai tagságáról. 1925 és 1928 között a Magyar Királyi Földtani Intézet igazgatója volt. Elsőként készítette el egy magyarországi dinoszaurusz-lelet tudományos leírását. Több mint száz paleontológiai tanulmányt publikált. Gyakran a „magyar Indiana Jonesként” emlegetik.

Posta Béla (1862–1919) régész, muzeológus, egyetemi tanár, a Zichy Jenő által vezetett harmadik ázsiai expedíció résztvevője volt. A magyarok őstörténetének kutatója, az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeum régészeti gyűjteményének alapítója.

Szervátiusz Jenő (1903–1983) a 20. század egyik legismertebb erdélyi magyar szobrásza, Romul Ladea barátja volt. 1933–1934-ben rajziskolát vezetett Kolozsváron, 1948–1949 között a Kolozsvári Magyar Művészeti Intézet, majd 1949 és 1965 között az „Ion Andreescu” Képzőművészeti Intézet tanára volt.

Tamási Áron (1897–1966) a 20. század egyik legismertebb magyar írója, a „népi írók” csoportjának tagja volt. 1926 és 1944 között Kolozsváron élt, ahol újságíróként is dolgozott. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt. Négy alkalommal részesült Baumgarten-díjban.

Ifjabb hadadi báró Wesselényi Miklós (1796–1850) az országgyűlés főrendi táblájának vezetője, az igazgatótanács tagja és a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja volt, valamint az 1838-as pesti árvíz „hajósa”, számos ember megmentője. Örökölte apja, az „öreg Wesselényi Miklós”, a „zsibói bölény” robusztus testalkatát, és hozzá hasonlóan konzervatívellenes nézeteket vallott. Kiváló lovas és kitartó úszó volt. Szoros barátság fűzte Széchenyi Istvánhoz, akivel 1821 és 1822 között nyugat-európai tanulmányutat tett. Elsőként szabadította fel jobbágyait, saját költségén oktatta őket, és a korszerű mezőgazdaságról, valamint állattenyésztésről szervezett számukra tanfolyamokat. A zilahi gimnázium főgondnoka volt. Jelentős érdemeket szerzett az óvodai nevelés erdélyi elterjesztésében, a selyemhernyó-tenyésztés meghonosításában, valamint a mezőgazdaság és az állattenyésztés fejlesztésében. 1848-ban többek között fontos szerepet játszott abban, hogy a kolozsvári országgyűlés kimondta Erdély és Magyarország egyesülését.

Román történelmi személyiségek

Simion Bărnuțiu (1808–1864) görögkatolikus pap, politikus, történész, filozófus és egyetemi tanár, az 1848-as erdélyi forradalom egyik fő szervezője és vezetője. Munkáiban azt vallotta, hogy minden népnek joga van az önrendelkezéshez a nemzeti szuverenitás tiszteletben tartásával. Megfogalmazta és terjesztette híres kiáltványát, az 1848. március 24–25-i proklamációt, amelyben már korábban, 1842-től kezdve kialakított elveit fejtette ki a román nemzetről és az erdélyi románok sorsáról. Politikai gondolkodásának tömör kifejeződése az 1848. május 2/14-én Balázsfalván tartott beszéde.

Lucian Blaga (1895-1961) költő, dramaturg, műfordító, egyetemi tanár, a Román Akadémia rendes tagja. A két világháború közötti időszakban jelentős diplomáciai tevékenységet is folytatott. A második világháború után a kommunista hatóságok a közélettől való távolmaradásra kényszerítették. Élete hátralevő részében könyvtárosként dolgozott és magas színvonalú műfordításokat készített, főként a német irodalomból merítve.

Ioan Budai-Deleanu (1760–1820) román író, teológus, filológus, nyelvész, történész és jogász volt, az Erdélyi Iskola egyik vezéralakja, amely a 18. század végén az erdélyi románok politikai és társadalmi emancipációs mozgalma volt. Eredeti művei mellett számos jogi és irodalmi mű fordítása is fűződik a nevéhez. A román nyelv első eposzának, a „hősi-komikus költeménynek”, a *Țiganiada* vagy *A cigányok tábora* (1800–1812) szerzője.

Timotei Cipariu (1805–1887) görögkatolikus egyházi személy (kanonok és káptalani prépost), 1848-as forradalmár, erdélyi politikus, a Román Akadémia alapító tagja, az Asociația Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) első alelnöke, majd elnöke, nyelvész, történész, teológus, pedagógus és orientalista, „a román filológia atyja”.

Constantin Daicoviciu (1898-1973) történész, régész, egyetemi tanár, a Román Akadémia rendes tagja. Az Erdélyi Történelmi Múzeum igazgatójaként jelentős mértékben újrászervezte az intézményt, amely hamarosan Erdély legfontosabb történelmi múzeuma lett. Mindemellett befolyásos politikus is volt, Gheorghe Gheorghiu-Dej személyes barátja és politikai irányvonalának követője.

Gheorghe Dima (1847-1925) zeneszerző, karmester és zenepedagógus. Egyike volt a kolozsvári Zenekonzervatórium alapítóinak, és az intézmény első igazgatója. Nagy elismertségnek örvendő zeneszerzői munkássága mellett, népdalokat adaptált énekkari-, zongora- és kórusművekre.

Petru Groza (1884–1958) román politikus. 1918-ban tagja volt az Erdélyi Kormányzótanácsnak, majd erdélyi ügyekért felelős miniszter és közmunkaügyi miniszter lett Alexandru Averescu kormányában. Később ő lett az Ekésfront vezetője, majd Románia miniszterelnöke 1945. március 6. és 1952. június 2. között, és az Államtanács elnöke 1952. június 12. és 1958. január 7. között. Ügyvédként kommunista politikusokat védett a királyi Románia bíróságain. Ő volt az, aki a demokrácia látszatának fenntartásával a második világháború után lehetővé tette az átmenetet a megszálló szovjetek által támogatott kommunista rendszer felé. Groza nyilatkozataiban a román–magyar történelmi megbékélés elkötelezettjeként tüntette fel magát és több esetben tett kedvező gesztusokat az erdélyi magyarság felé.

Emil Hațieganu (1878-1959) jogász, a Román Nemzeti Párt egyik vezető személyisége és a Román Akadémia tiszteletbeli tagja. Erdély és Románia egyesülését szorgalmazta, majd a két

világháború közötti időszakban több fontos funkciót is betöltött a román kormányban. A kolozsvári I. Ferdinánd Tudományegyetem rektora volt az 1929/1930-as tanévben. A második bécsi döntést követően, a magyar fennhatóság alatt álló Kolozsváron létrehozta Észak-Erdély egyetlen román nyelvű napilapját *Tribuna Ardealului* címmel. A Gestapo 1944. szeptember 1-én letartóztatta és fogságba hurcolta, ahonnan 1945 áprilisában szabadult. A kommunista rendszer romániai kiépülését követően, a nemzeti érzéseiről híres jogászt a kommunista hatóságok Nagyszebenben letartóztatták és a román titkosrendőrség, a Securitate hírhedt vallatótisztje, Gheorghe Crăciun irányításával kihallgatták, majd a máramarosszigeti politikai börtönbe zárták, ahonnan csak 1955-ben szabadult.

Iuliu Hațieganu (1885-1959) orvos, az orvosi iskola alapítója. Nemzetközileg elismert szakember, különösen a tuberkulózissal kapcsolatban végzett kutatásainak köszönhetően. Küldötként volt jelen a gyulafehérvári Nagy Nemzetgyűlésben. Hozzájárult a kolozsvári román egyetem alapításához.

Horea (valódi nevén Vasile Ursu Nicola, kb. 1731–1785) egy ácsmester volt a Mócvidékről, aki mivel tudott írni és olvasni, a mócok képviselőjévé vált, és négyszer járt Bécsben, hogy panaszait II. József császárnak terjessze. Amikor a békés erőfeszítések kudarcot vallottak, Cloșcăval és Crișannal együtt vezette az 1784–1785-ös nagy parasztfelkelést, amely megrázta Erdélyt, és végül a jobbágyság helyzetének javulásához vezetett. 1785 februárjában Gyulafehérváron végeztek ki.

Iuliu Hossu (1885-1970) görög-katolikus püspök, bíboros, szenátor, a Román Akadémia tiszteletbeli tagja. A gyulafehérvári Nagy Nemzetgyűlésen ő olvasta fel az Erdély és Románia egyesítésére vonatkozó nyilatkozatot. A kommunista korszakban a görög-katolikus egyház jogaiért harcolt. Emiatt a máramarosszigeti börtönbe zárták.

Hunyadi János (+1456), kiváló hadvezér, államférfi, Erdély vajdája majd Magyarország kormányzója és főkapitánya. Elsőként ismerte fel, hogy az egyre terjeszkedő Oszmán Birodalommal szemben nem védekezésre, hanem aktív támadó hadjáratokra van szükség. Számos győzelmet aratott az oszmánok felett, de néhány alkalommal vereséget is szenvedett. Legnagyobb győzelmére Nándorfehérvárnál került sor. Vajdahunyadon az ország legszebb várát építette fel.

Emil Isac (1886-1954) költő, újságíró, a Román Akadémia levelező tagja. A baloldali munkásmozgalmakkal szimpatizált. Részt vett a gyulafehérvári Nagy Nemzetgyűlésen. A két világháború között felügyelte az erdélyi és a bánági színtársulatok tevékenységét. Szoros kapcsolatot ápolt a magyar irodalmi körökkel.

Romul Ladea (1901-1970) szobrász, kolozsvári egyetemi tanár. Olyan mesterektől tanult, mint Dimitrie Paciurea és Constantin Brâncuși. 1964-ben a Művészet Érdemes Mestere kitüntetést kapta. Kolozsváron több szobra áll, többek között a Farkas utcai Erdélyi Iskola szoborcsoport.

Alexandru Papiu-Ilarian (1827–1877) nagy tekintélyű jogász, történész és nyelvész volt. Az 1848-as erdélyi román forradalom egyik szervezője és vezetője. Részt vett az 1848. április 18/30-i és a májusi balázsfalvi nemzetgyűléseken. 1848 júliusa és augusztusa között propagandabiztos volt Dâmbovița megyében. Ő volt az első erdélyi román, aki bukaresti kormányba került: 1863 októbere és 1864 januárja között igazságügyi miniszter volt Mihail Kogălniceanu kormányában, nevéhez egy jelentős reform (az egyházi birtokok szekularizációja) fűződik. 1868-tól a Román Akadémia rendes tagja, 1867 és 1874 között a „Transilvania” társaság első elnöke volt.

Emil Racoviță (1868-1947) biológus, barlangász, felfedező. Tagja és elnöke a Román Akadémiának. Mint természetkutató részt vett az antarktiszi belga expedícióban (1897-1899). 1920-ban az újonnan alapított kolozsvári román egyetemre hívták meg, amelynek később a rektora is volt. Itt alapította a világ első barlangbiológiai intézetét.

Sigismund Toduță (1908-1991) zeneszerző, zenetudós, egyetemi tanár, a Román Akadémia levelező tagja. A Gheorghe Dima Zenekonzervatórium rektora volt. A kolozsvári Állami Filharmóniát is vezette. George Enescu mellett a legeredetibb román zeneszerzőnek tekintik.

Alexandru Vaida Voievod (1872-1950) orvos, politikus, újságíró. Az Erdélyi Román Nemzeti Párt meghatározó alakja. Az egyesülés után politikai karrierjét a Nemzeti Parasztpártban folytatta. Azon négytagú küldöttség egyik tagja volt, amelyik az egyesülési határozatot vitte el Ferdinánd királynak. A két világháború között három alkalommal nevezték ki miniszterelnöknek. II. Károly király tanácsadója volt.

Német történelmi személyiségek

Johannes Honterus (1498-1549) erdélyi szász származású humanista polihisztor, egyházszerző lutheránus reformátor, természettudós, pedagógus, könyvkiadó és jogász. 1536-tól Brassó város tanácsának tagja. Brassóban nyomdát alapított, ahol többek között az erdélyi szász egyház reformjának hittételeit tartalmazó szabályzatot is kinyomtatta. Ezt és egyéb nyomtatványait Martin Luther és [Philipp Melanchthon](#) reformátorok is elismeréssel fogadták. Honterust 1544-ben Brassóban első pappá választották, [1546](#)-ban az ő kezdeményezésére létesült Brassóban a tartomány első papírgyára. Felkarolta a fiatalok oktatását, újjászervezte a brassói német nyelvű iskolát és diákegyetlet is szervezett.

Báró Samuel von Brukenthal ([1721-1803](#)) [Erdély](#) kormányzója 1777 és 1787 között. Ő volt az egyetlen [erdélyi szász](#), aki ezt a tisztséget viselte. Kormányzóként adó-, igazságügyi- és úrbéri reformot vitt véghez, melynek célja az volt, hogy az erdélyi viszonyokat a monarchiabeliekhez közelítse. [Mária Terézia](#) uralkodása alatt Brukenthalnak sikerült nagyrészt megőriznie az erdélyi szászok privilégiumait, amelyek az osztrák kormányzat és a magyar nemesség támadásainak voltak kitéve. A császárnő utóda, [II. József](#) azonban hatályon kívül helyezte a középkori önkormányzatot és privilégiumokat. Mivel Brukenthal szembehelyezkedett az uralkodó reformterveivel, II. József felmentette tisztségéből, így élete végét kegyvesztetten töltötte. Egykori otthona, az 1778-1788 között épült impozáns nagyszebeni palota ad ma otthont a *Brukenthal Nemzeti Múzeumnak*.

Hermann Oberth (1894–1989) neves erdélyi szász fizikus volt, akit a rakéatechnika és az űrhajózás egyik megalapítójaként tartanak számon. Már gyermekkorában rajongott a rakétákért, amihez Jules Verne regényei, különösen az „Utazás a Holdba” adták az ihletet. Úgy tartják, hogy első rakétamodelljét 14 éves korában építette meg. Az első világháború idején, bár orvosként szolgált, a súlytalansággal kapcsolatos kísérleteket végzett. A rakétákról írt doktori értekezését Heidelbergben elutasították, a kolozsvári egyetemen azonban 1923-ban elfogadták. Nem sokkal a disszertáció megvédése után megjelentette „Die Rakete zu den Planetenräumen”, illetve „Wege zur Raumschiffahrt” című könyveit, amelyekben a bolygóközi utazás lehetőségéről és egy állandó űrállomás megépítéséről írt. Kutatásai 1929-ben öltöttek testet, amikor kipróbálta első folyékony üzemanyagú rakétáját. A második világháború alatt számos találmányát felhasználta a német hadsereg a nagyratörő V2-es rakéta programjában. A két világháború között szakmai tanácsadóként közreműködött Fritz Lang „Frau im Mond” című filmjének elkészítésében, amely az első olyan nagyjátékfilm volt, amelynek cselekménye a világűrben játszódik.

Klaus Iohannis (1959–) Nagyszebenben született, régi erdélyi szász családban. A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Fizika Karának elvégzése után fizikatanár lett a nagyszebeni Brukenthal Gimnáziumban. Már 1990-ben belépett a Romániai Németek Demokratikus Fórumába, és tevékenyen részt vett az erdélyi szász kisebbség érdekeinek képviselésében. A fórum elnöke lett, majd négy alkalommal nyerte meg a nagyszebeni polgármester-választást. Ebben az időszakban, pontosabban 2007-ben, Nagyszeben Európa Kulturális Fővárosa lett. 2013-ban átment a Nemzeti Liberális Pártba, a párt elnöke lett, és kétszer is megnyerte az elnökválasztást. Először „A jól végzett munka Romániája” jelmonddal, majd a „Együtt a Normális Romániáért” programmal.